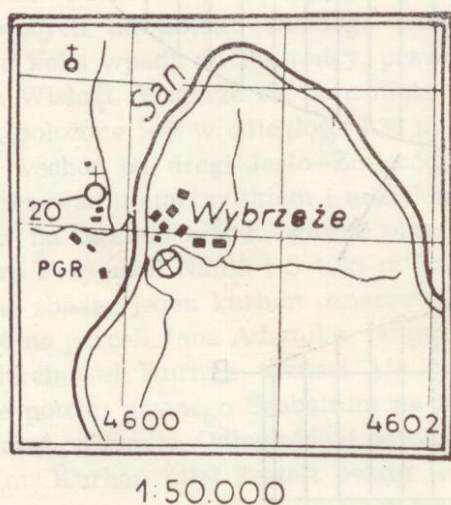

Archeologiczne badania zwiadowcze we wsi Wybrzeże pow. Przemyśl w roku 1964

Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Przemyślu w ramach współpracy z Oddziałem Polskiego Towarzystwa Archeologicznego w Przemyślu udzieliło dotacji na przeprowadzenie badań archeologicznych na jednym ze stanowisk wczesnośredniowiecznych w powiecie przemyskim. Wybór padł na Wybrzeże (dawniej Ruska Wieś zwane też Stare Dubiecko) gdzie według legendy miało się znajdować stare zamczysko¹. Miejsce to nosi nazwę grodzisko. Grodzisko położone jest na widocznym z dala wzniesieniu na prawym brzegu Sanu, naprze-

Ryc. 1. Wybrzeże pow. Przemyśl. Lokalizacja grodziska w miejscu oznaczonym X. (Rys. A. Kunysza)

ciwko zabudowań PGR Wybrzeże (Ryc. 1). Od strony Sanu zbocza wzniesienia są bardzo strome, to samo można stwierdzić po stronie południowej i północnej. Łagodne dojście na grodzisko prowadzi od strony południowo-wschodniej polany — łąki. Płaszczyzna grodziska jest owalna, posiada wymiar około 150 × 200 m, składa się z dwóch partii, wyższej po stronie zachodniej oraz niższej od strony wschodniej. Różnica w wysokości pomiędzy obu płaszczyznami wynosi od 1 do 1,5 m. Obydwie płaszczyzny są wzięte pod uprawę, co spowodowało całkowity zanik umocnień ziemnych: wału i fosy².

¹ Aleksander Krasicki. Nieco o Kintach Sreniawitach Tom II 1847 s. 46; T. Żurowski, Trepca grodziska pod Sanokiem, Światowit t. XXI, Warszawa 1955 s. 329.

² Pierwsze badania powierzchniowe i inwentaryzacyjne przeprowadziłem na tym stanowisku w roku 1957. Archiwum Muzeum w Rzeszowie, Sprawozdanie z badań złożono w Dziale Archeologicznym.

Ze szczytu grodziska posiadamy bardzo dobry punkt obserwacyjny na dolinę Sanu w kierunku zachodnim, wschodnim oraz na północ, średnio od 5 do 7 km. Miasteczko Dubiecko znajduje się prawie jak u jego podnóża. Względy strategiczne doceniano nie tylko w średniowieczu lecz również w czasach nowożytnych. Znajdowały się bowiem na nim stanowiska artyleryjskie w czasie II-giej wojny światowej.

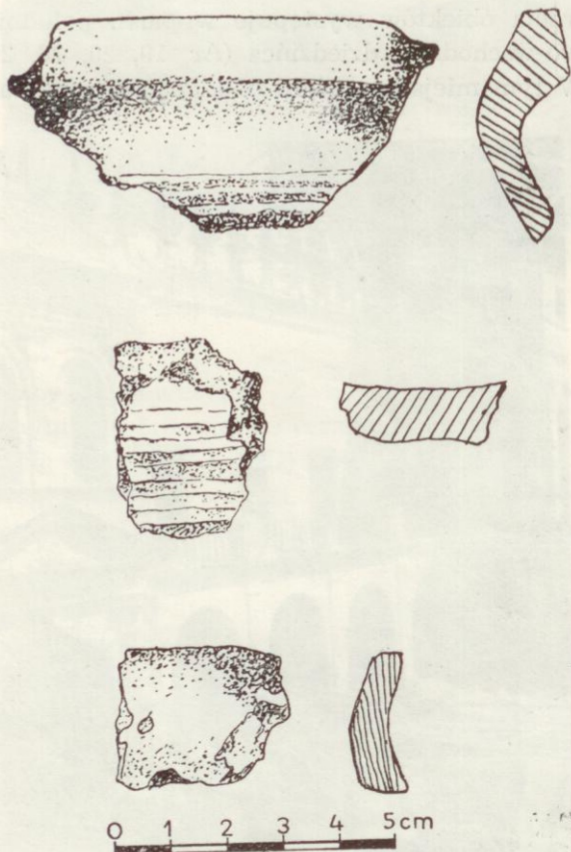
Badania zwiadowcze na grodzisku trwały od 9 lipca do 16 lipca 1964 roku. W badaniach udział wzięła obok autora Anna Przewoźnik studentka V roku archeologii UMCS w Lublinie. Cennymi radami w czasie badań służył prof. dr Zdzisław Rajewski dyrektor Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie, przebywający w tym czasie na wypoczynku w Wybrzeżu.

W czasie badań zwiadowczych na grodzisku założono dwa sondażowe wykopy: jeden (nr I) w partii południowej grodziska tuż przy zboczu stromo opadającym ku polanie, drugi (nr II) zlokalizowano prawie w centrum grodziska na jego wyższej płaszczyźnie, trzeci wykop założono u podnóża grodziska po stronie południowej. Oto wyniki badań:

Wykop nr I posiadał następujące wymiary: długość 5 m szerokość 1 m. Miał on na celu zorientować nas, czy znajdują się tutaj relikty umocnień ziemnych — wału lub innych konstrukcji np. palisady(?). W wykopie eksplorację prowadzono w ramach warstwy kulturowej, która zalegała średnio do głębokości około 150 cm. W trakcie badań uchwycono dwie warstwy kulturowe. Pierwsza warstwa wczesnośredniowieczna wystąpiła poniżej humusu ornego na głęb. 60 cm i sięgała do 80 cm, przedstawiała się jako intensywnie ciemno-szara ziemia z grudkami węgla drzewnych i polepy. W warstwie tej wystąpiła ceramika wczesnośredniowieczna w bardzo drobnych fragmentach. Druga warstwa kulturowa wystąpiła od głęb. 80 do 100 cm jako dość tłusta ziemia koloru rdzawego ze smugami szarżółtego piasku, węgla drzewnych. W warstwie tej znaleziono drobne ułamki ceramiki, które sprawiają wrażenie neolitycznych (być może z cyklu kultury ceramiki wstęgowej), a może nawet i drobne fragmenty kultury lużyckiej(?). W wykopie stwierdzono bardzo słabe ślady po konstrukcjach drewnianych jako rdzawe smugi z drobnymi grudkami węgla drzewnych.

Wykop nr II posiadał wymiary 5 m długości i 1 m szerokości. Położony był w odległości kilkadziesiąt metrów na północ od wykopu nr I, w partii centralnej grodziska, w miejscu gdzie wystąpił nieznaczny garb opadający lekko ku północy. Sfałdowanie powierzchni grodziska sugerowało, że będziemy mieli

do czynienia z wałem wewnętrznym. Po zdjęciu humusu (0–20 cm) na głębokości od 20 do 60 cm wystąpiła intensywna warstwa kulturowa. W mb. wykopu od 3 do 5 zaznaczyło się

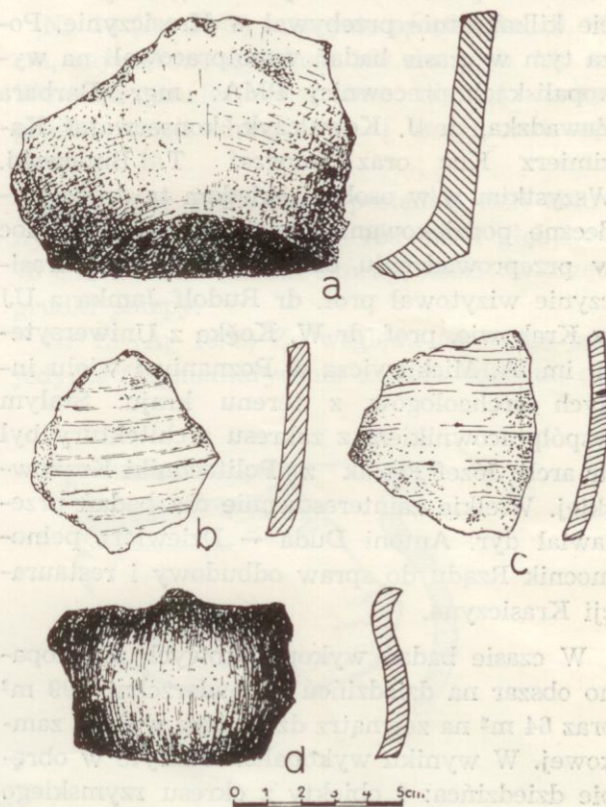
Ryc. 2. Wybrzeże pow. Przemyśl. Ceramika wczesnośredniowieczna z terenu grodziska, wykop II. (Rys. A. Kunysz)

w profilu wgłębienie o bardzo ciemnym wypełnisku, sprawiającym wrażenie jakbyśmy mieli do czynienia z jamą. W rejonie tym wystąpiły duże ilości węgla drzewnych. W warstwie tej stwierdzono występowanie kilku fragmentów z naczyń wczesnośredniowiecznych obtaczanych na kole (Ryc. 2). Poniżej tej intensywnej warstwy stwierdzono na głęb. 100 cm pokład gliny żółto-brunatnej z śladami polepy i węgielków drzewnych. Materiałów ceramicznych było brak. Na głęb. 120–150 cm wystąpiły w warstwie zabytki, między innymi ceramika lecz w tak drobnych fragmentach, że nie pozwalają one na określenie przybliżonej kultury czy chronologii. Mogą być neolityczne, a może nawet późno brązowe.

Wykop nr III zlokalizowano na polanie — łące położonej na południe od grodziska na polu ob. Króla z Wybrzeża. Konfiguracja polany świadczyła dobitnie o jej przystosowaniu dla celów osadniczych. Z tego miejsca prowadziła jedyna i najdogodniejsza droga na grodzisko. Rów sondażowy założono prawie w sa-

mym środku polany, posiadał on wymiary 3 m długości i 1 m szerokości. W trakcie dalszych badań przedłużono wykop o dalsze 2 m oraz rozszerzono o 2,5 m. Po zdjęciu darni ukazała się bardzo gruba warstwa kulturowa o zabarwieniu czarnym z sporą ilością szczątków węgla drzewnych, przepalonych kamieni oraz grudek żużla. Warstwa ta posiadała grubość około 120 cm, z wyraźnym spadkiem ku rzece San.

Materiał ceramiczny znaleziony w wykopie nr III (Ryc. 3) oraz relikty palenisk wskazują, że teren był długotrwale zasiedlony — tutaj prawdopodobnie koncentrowało się życie mieszkańców w okresie pokojowym, tylko w okresach niebezpiecznych ludność kryła się do grodu. Dalsze badania nad tym niezmiernie ważnym i ciekawym zespołem będą kontynuowane przez autora w najbliższych latach.

Ryc. 3. Wybrzeże pow. Przemyśl. Wczesnośredniowieczne ułamki naczyń z terenu podgrodzia. (Rys. A. Kunysz)

Podsumowując wyniki wstępnych badań sondażowych na grodzisku w Wybrzeżu, możemy stwierdzić, że uzyskane materiały świadczą o zasiedleniu tego miejsca od młodszej epoki kamiennej, w epoce brązu i okresie wczesnośredniowiecznym. Najliczniejszy materiał ceramiczny pochodzi z wczesnego średniowiecza X–XI/XII wiek i z tym okresem należy wiązać powstanie na tym terenie osiedla obronnego.